

EU og Internationalt
Den 16. april 2024
FVM 346

SAMLENOTAT
Rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024

1. Internationale handelsaftaler og -forhandlinger på landbrugsområdet
- *Information fra Kommissionen og udveksling af synspunkter*
KOM-dokument foreligger ikke
Side 2

2. Behov for svar på de aktuelle udfordringer i landbrugssektoren
- *Udveksling af synspunkter*
KOM-dokument foreligger ikke
Side 9

3. Årlige præstationsrapporter under den fælles landbrugspolitik
- *Udveksling af synspunkter*
KOM-dokument foreligger ikke
Side 18

4. Kommissionens henstilling med henblik på Rådets afgørelse om bemyndigelse af Kommissionen til at indlede forhandlinger på Den Europæiske Unions vegne om indgåelse af en ny protokol om gennemførelse af fiskeripartnerskabsaftalen om bæredygtigt fiskeri med den danske regering og det grønlandske landsstyre
- *Sagen er ikke på dagsordenen for rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024, men forventes vedtaget på et kommende rådsmøde*
KOM-dokument foreligger ikke
Side 21

NOTAT OM RÅDSMØDE (LANDBRUG OG FISKERI)

Den 29. april 2024

1. Internationale handelsaftaler og -forhandlinger på landbrugsområdet KOM-dokument foreligger ikke

Revideret genoptryk af samlenotat oversendt til Folketingets Europaudvalg den 11. januar 2024. Ændringer er markeret i marginen.

Resumé

Kommissionen orienterer generelt en gang i kvartalet om status for EU's regionale og bilaterale handelsaftaler og -forhandlinger samt multilaterale forhandlinger på landbrugsområdet. Generelt vil regeringen arbejde for en mere robust handelspolitik, der skaber vækst og velstand, men samtidig understøtter europæisk forsyningssikkerhed. Sagen er på dagsordenen for rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024 med henblik på information fra Kommissionen og udveksling af synspunkter.

Baggrund

Kommissionen orienterer generelt en gang i kvartalet om status for EU's regionale og bilaterale handelsaftaler og -forhandlinger samt multilaterale forhandlinger på landbrugsområdet.

Sagen er på dagsordenen for rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024 med henblik på information fra Kommissionen og udveksling af synspunkter.

Formål og indhold

Den russiske invasion af Ukraine medfører en række afledte konsekvenser og påvirker markedssituationen for landbrugsvarer på en række områder med prisudsving på fødevarer, foder, handelsgødning og energi. Polen og Ungarn har indført nationale importforbud for korn fra Ukraine, efter de særlige EU-regler om forbud mod salg af ukrainsk korn i Polen, Ungarn, Slovakiet, Bulgarien og Rumænien udløb den 15. september 2023. Grænseovergange mellem Polen og Ukraine er blokeret af polske landbrugere, der er utilfredse med importen fra Ukraine. I den seneste prognose fra Det Internationale Kornråd (IGC) af den 14. marts 2024 skønnes det, at Ukraines andel i produktionsåret 2024/25 kommer til at udgøre 6 pct. af den globale eksport af hvede og 12 pct. af den globale eksport af majs. Til sammenligning udgjorde Ukraines andel i produktionsåret 2020/21 9 pct. af den globale eksport af hvede og 13 pct. af den globale eksport af majs.

Det globale kornmarked er generelt inde i en stabil periode, hvilket bl.a. skal ses i lyset af en god høst i 2023, og at eksporten fra Ukraine er tilbage på et højt niveau trods Ruslands udtrædelse den 17. juli 2023 af aftalerne med FN, Tyrkiet og Ukraine om udskibning af korn fra tre ukrainske havne ved Sortehavet. EU's initiativ om alternative fragtruter ("solidaritetsbaner") samt etablering af den vestlige Sortehavskorridor bidrager fortsat til at fastholde eksporten af ukrainske landbrugsprodukter til EU og verdensmarkedet.

Kommissionen har i januar 2024 fremlagt forslag om midlertidige ensidige handelsliberaliserende foranstaltninger for ukrainske varer eksporteret til EU. Der er tale om en videreførelse af den nugældende ordning med midlertidig suspension af indgangsprisordningen for frugt og grøntsager samt ophævelse af alle toldkvoter og told på import af landbrugsprodukter og forarbejdede landbrugsprodukter fra Ukraine, der udløber den 5. juni 2024. Formålet er fortsat at bidrage til at afhjælpe de økonomiske og handelsmæssige udfordringer for ukrainsk økonomi, der er opstået som følge af Ruslands invasion. Som følge af kritik fra en række medlemsstater over ordningens utilsigtede negative konsekvenser for visse

dele af europæisk landbrug foreslås en udbygning af beskyttelsesforanstaltninger fra EU's side, hvis der opstår markedsforstyrrelser i EU eller i én eller flere medlemsstater. Derudover foreslås der for de mest sensitive landbrugsprodukter (fjerkræ, æg og sukker) at etablere en automatisk 'nødbremse', der sikrer genindførelse af told, hvis importen overstiger bestemte niveauer. Som en del af det endelige kompromis mellem Rådet og Europa-Parlamentet kan 'nødbremsen' etableres for yderligere landbrugsprodukter (havre, majs, gryn og honning). Det forventes, at forordningen vil træde i kraft den 6. juni 2024.

Kommissionen har fremlagt forslag til markant forhøjelse af importtolden på kornprodukter fra Rusland og Belarus, som i dag har ingen eller meget lav told. De pågældende produkter vil samtidig blive udelukket fra adgang til EU's toldkontingenter. Formålet er at begrænse importen af en række landbrugsvarer fra Rusland og Belarus og dermed forhindre dels mulig forstyrrelse af EU-markedet for korn, dels fortsatte indtægter til russisk økonomi. Belarus er inkluderet i forslaget pga. landets nære relationer til Rusland, som skaber risiko for russisk omgåelse via det belarusiske marked. Forslaget skal ses i sammenhæng med EU's sanktioner mod Rusland og Belarus og støtte til Ukraine efter den russiske invasion

Eksport generelt

EU eksporterede i 2023 for ca. 228,6 mia. euro og importerede for ca. 158,6 mia. euro, hvilket gav EU et rekordhøjt handelsoverskud på landbrugsområdet på ca. 70,1 mia. euro (ca. 521,5 mia. kr.) i 2023.

EU's tre største eksportmarkeder i 2023 var fortsat UK, USA og Kina, som sammenlignet med 2022 udviklede sig med øget eksport til UK på 7 pct., mens eksporten til USA og Kina i 2022 faldt med henholdsvis 6 pct. og 8 pct. I 2023 var EU's tre største importmarkeder Brasilien, UK og Ukraine, dog faldt importen fra Brasilien med 15 pct. sammenlignet med 2022. Importen fra Ukraine faldt med 10 pct. sammenlignet med 2022, men var dog stadig 71 pct. højere end i 2021.

WTO-forhandlingerne

Verdenshandelsorganisationen (WTO) er i høj grad præget af manglende fremdrift i forhandlingssporet på landbrugsområdet, hvilket traditionelt har været og stadig er et af de mest komplicerede områder med meget fastlåste positioner og kun begrænset fleksibilitet hos medlemmerne. I forlængelse heraf er et udfordrende område spørgsmålet om udviklingslandenes handelsvilkår i WTO.

WTO's 13. ministerkonference (MC13) blev afholdt i Abu Dhabi, De Forenede Arabiske Emirater fra den 26. februar til 2. marts 2024. Optimismen og det positive momentum fra den relativt succesfulde 12. ministerkonference (MC12) i Genève i juni 2022 blev ikke videreført på den 13. ministerkonference. Der blev således ikke opnået enighed om anden del af forhandlingerne om miljøskadelige fiskerisubsidier eller opnået en form for enighed om et arbejdsprogram for landbrugsforhandlingerne frem mod WTO's 14. ministerkonference (MC14), der ventes afholdt i starten af 2026. Ambitionsniveauet og en række nationale politikker mv. spændte i sidste ende ben for resultaterne. Dog var der på udviklingsområdet konsensus om en ministererklæring om sundheds- og plantesundhedsmæssige tiltag og tekniske handelshindringer, som især retter sig mod teknisk bistand og fortsatte drøftelser mht. særlig og differentieret behandling af udviklingslande.

Bilaterale handelsforhandlinger

EU og New Zealand annoncerede den 30. juni 2022 politisk enighed om en bilateral handelsaftale. Ud over en høj grad af gensidig handelsliberalisering sætter aftalen den hidtil mest ambitiøse standard for bæredygtig udvikling i EU's bilaterale handelsaftaler. Endvidere indgår et kapitel om bæredygtige føde-

varesystemer for første gang i EU's handelsaftaler. Det omfatter bl.a. øget samarbejde om dyrevelfærdsstandarder, initiativer om udfasning af antibiotika i den animalske produktion og samarbejde om reduktion af fødevaretab og madspild. Aftalen er efter Europa-Parlamentets godkendelse vedtaget i Rådet og ligeledes ratificeret i New Zealand. Aftalen træder i kraft den 1. maj 2024.

EU og UK indgik den 24. december 2020 en Handels- og Samarbejdsaftale. Selvom aftalen formelt trådte i kraft den 1. maj 2021, er der fortsat udfordringer i forhold til at afbøde negative konsekvenser af Brexit med blandt andet overgangsordninger. EU og UK indgik den 27. februar 2023 en politisk principaftale ("Windsor Framework") om implementering af Nordirlandsprotokollen. Aftalen dækker blandt andet over varehandel, herunder told og sundheds- og plantesundhedsstandarder (SPS), medicin samt moms og afgifter. Efter flere udskydelser startede udrulning af UK's grænsekontrolmodel den 31. januar 2024 med krav om sundhedscertifikater for animalske produkter, planter og plante produkter, der er kategoriseret med middel risiko. Hidtil har UK stillet krav om eksportcertifikater på varer, som af UK er kategoriseret som højrisikoprodukter. Implementeringen af sundhedscertifikater er forløbet uden de store udfordringer. For planteområdet vil de største konsekvenser af første fase dog først mærkes til efteråret, når juletræssæsonen starter. Dokumentkontrol og fysisk kontrol ved grænsen til UK indføres fra den 30. april 2024. UK har meddelt, at der ved denne fase indføres importkontrolgebyrer for eksportørerne.

EU og Mercosur-landene (Argentina, Brasilien, Paraguay, Uruguay) opnåede den 28. juni 2019 enighed om handelsdelen af en bredere associeringsaftale. I 2023 mødtes Kommissionen og Mercosur for at drøfte et tillægsinstrumentet til selve handelsaftalen, der skal understrege bæredygtighedsforpligtelserne uden at genforhandle selve aftalen. Særligt skovrydning er i fokus. Forhåbningen er at færdiggøre aftalen i løbet af 2024.

EU og Mexico blev i starten af 2020 enige om de sidste udeståender i forhandlingerne om en modernisering af den eksisterende frihandelsaftale fra 2000. Med moderniseringen af aftalen sikres yderligere liberalisering af handelen med varer og tjenesteydelser samt reduktion af ikke-toldmæssige handelshindringer m.m. Aftalen indeholder et ambitiøst bæredygtighedskapitel med stærke og juridisk bindende forpligtelser ift. miljø- og klimabeskyttelse.

EU og Chile opnåede i december 2022 enighed om en modernisering af handelsdelen af den eksisterende associeringsaftale mellem parterne. Aftalen forbedrer markedsadgang for handel og investeringer og indeholder et bæredygtighedskapitel. Aftalen blev undertegnet den 13. december 2023 og afventer ratifikation i Chile.

Forhandlingerne med Australien blev igangsat i sommeren 2018, men er aktuelt sat på pause. På trods af, at parterne nåede langt i forhandlingerne, er der dog fortsat substantielle udeståender, især på landbrugsdelen.

EU indledte i 2016 forhandlinger med Indonesien om en frihandelsaftale, som potentielt også vil indebære fordele for landbrugssektoren i EU. Fra dansk side arbejdes sammen med ligesindede EU-lande for, at forhandlingerne bidrager til bæredygtig produktion af råvarer, især palmeolie.

Frihandelsforhandlinger med Thailand, der blev indledt i 2013, blev sat i bero efter militærkuppet i 2014. På EU-ASEAN topmødet i december 2022 fremkom et fælles ønske om at genoptage forhandlingerne. Formelt blev dette annonceret i marts 2023 af Thailands vicepremier- og handelsminister og EU's handelskommissær.

Forhandlingerne med Indien om en frihandelsaftale blev besluttet genoptaget ved EU-Indien topmødet i maj 2021. En frihandelsaftale med Indien vil være af stor strategisk, politisk og økonomisk betydning. Forhandlinger om en frihandelsaftale, investeringsbeskyttelsesaftale samt om en aftale om geografiske betegnelse (GI'er) vil være parallelle.

Undersøgelse af fremtidige handelsaftalers indvirkning på landbrugssektoren

På gentagne opfordringer fra en række medlemsstater udarbejdede Kommissionen i 2016 en undersøgelse af konsekvenserne for europæisk landbrug af allerede indgåede handelsaftaler og igangværende handelsforhandlinger. Den første opdatering af undersøgelsen blev præsenteret på videomødet for EU's landbrugs- og fiskeriministre den 25. januar 2021. Den nyligt offentliggjorte anden opdatering af undersøgelsen omfatter 10 handelsaftaler, som enten er under forhandling eller afsluttet, men ikke implementeret. Der er tale om Australien, Chile, Indien, Indonesien, Malaysia, Mercosur (Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay), Mexico, New Zealand, Filippinerne og Thailand. Handelsaftaler, der allerede er trådt i kraft (for eksempel Canada, Sydkorea, Japan, Ukraine og Vietnam) indgår som baseline, og dette gælder også de ensidige handelsliberaliseringer over for Ukraine. Undersøgelsen fokuserer udelukkende på virkningerne af en gensidig liberalisering af told mellem EU og de relevante handelspartnere. Der tages således ikke hensyn til andre tiltag med økonomiske effekter, for eksempel begrænsning af ikke-toldmæssige foranstaltninger, især sundheds- og plantesundhedsforanstaltninger, den europæiske grønne pagt og afskovningsforordningen.

Undersøgelsens overordnede resultat er, at værdien af EU's eksport vil stige med mellem 3,1 og 4,4 mia. euro i 2032 sammenlignet med en situation, hvor handelsaftalerne ikke indgås. Særligt ses gode muligheder for øget eksport af mejeriprodukter, grisekød, vin/drikkevarer og forarbejdede fødevarer. På den anden side viser undersøgelsen, at der kan forventes stigende import af blandt andet oksekød, fjerkræ, sukker og ris.

Generelt viser undersøgelsen, at EU's handelspolitik er til fordel for EU's landbrugssektor og bidrager til at diversificere importen, hvilket forbedrer modstandsdygtigheden af fødevarerforsyningskæderne i EU. Kommissionen konkluderer derudover, at resultaterne af undersøgelsen bekræfter, at EU's nuværende tilgang, som består i at begrænse liberaliseringen af følsomme landbrugsprodukter i alle handelsforhandlinger (gennem toldkvoter), er den rette fremgangsmåde.

Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres i forbindelse med drøftelsen, men skal i henhold til TEUF artikel 207, stk. 3 og jf. artikel 218 godkende frihandelsaftaler.

Nærhedsprincippet

Der redegøres ikke for nærhedsprincippet i denne sammenhæng, da der ikke er tale om stillingtagen til konkrete forslag.

Konsekvenser

Drøftelsen har ikke i sig selv lovgivningsmæssige eller statsfinansielle konsekvenser. Drøftelsen vil ikke i sig selv berøre beskyttelsesniveauet. Det vurderes, at åbningen af nye markeder og indgåelsen af nye handelsaftaler generelt vil have positive erhvervsøkonomiske og samfundsøkonomiske effekter.

Høring

Sagen har været i skriftlig høring i § 2-udvalget (landbrug).

Landbrug & Fødevarer støtter generelt EU's offensive handelspolitik, hvor der er fokus på indgåelse af frihandelsaftaler med strategisk vigtige markeder. Fokus på eksport er afgørende for at sikre vækst og beskæftigelse i Danmark og i Europa.

Landbrug & Fødevarer støtter den nyligt indgåede EU-aftale om midlertidige, ensidige handelsliberaliserende foranstaltninger (ATM) for ukrainske varer eksporteret til EU, som afløser for den gældende handelsliberaliseringsaftale, der udløber d. 5. juni 2024. Det er vigtigt, at aftalen både bidrager til at afhjælpe de økonomiske og handelsmæssige udfordringer for ukrainsk økonomi, der er opstået som følge af Ruslands invasion, og at den samtidig beskytter mod utilsigtede negative konsekvenser for visse dele af europæisk landbrug via de vedtagne beskyttelsesforanstaltninger og trigger-mekanismer for konkrete, sensitive sektorer.

Fælles for den danske landbrugs- og fødevarerklunge er et ønske om fokus på, at den indgåede handelsaftale med UK i praksis kommer til at fungere så gnidningsfrit som muligt. Derfor er det fortsat vigtigt, at den praktiske implementering af aftalerne strømliner de administrative procedurer og dokumentationskrav ved handlen mellem parterne, så im- og eksporten faciliteres maksimalt, og at flaskehalse i samhandlen undgås. Dette gælder også indførelsen af den britiske grænsekontrolmodel og fra d. 30. april 2024 den fysiske kontrol og dokumenttjek vedr. fødevarer.

Landbrug & Fødevarer lægger vægt på, at den igangsatte dialog med USA fastholdes og leder frem til fælles forståelse på handelspolitiske problemstillinger. Derfor bør det afsluttende arbejde under EU-US Trade & Technology Council følges op, og der bør bygges oven på de søsatte initiativer i de rette fora. Den fortsatte dialog må ske på grundlag af videnskabelige standarder af de forskellige reguleringstilgange i henholdsvis EU og USA. Herunder påpeges fra dansk fjerkræssektors side, at der i det fortsatte samarbejde generelt bør tages særligt hensyn til EU's forsigtighedsprincip og følsomme sektorer, hvor EU allerede har givet væsentlige importindrømmelser i WTO.

Landbrug & Fødevarer ser det desuden som vigtigt, at der bliver skabt markedsadgang, f.eks. i form af veterinære certifikater, til lande i Sydamerika, herunder de lande som EU har indgået frihandelsaftaler med (Chile, Peru, Colombia og de centralamerikanske lande). Det er dog vigtigt for de fælleseuropæiske certifikater, at de veterinære certifikater udarbejdes på baggrund af nuværende certifikaterfaringer og bl.a. giver mulighed for at source råvarer på tværs af EU. Landbrug & Fødevarer ser gerne, at der ved en eventuel revidering af aftalen med Peru og Colombia arbejdes for nul-told for fersk/kølet grisekød. For eksempel har USA nul-told til Colombia, hvilket sætter EU i en meget svær konkurrencemæssig situation.

Landbrug & Fødevarer støtter principielt set fri og fair handel med Mercosur, som EU har indgået en politisk aftale med. Eksempelvis har mejerisektoren offensive interesser på markedet og er tilfredse med de kvoter til Mercosur-landenes eksportører, der er givet på ost, smør og mælkepulver. Omvendt har okse- og fjerkrækødssektorerne mere defensive interesser, da der på EU-niveau er betalt en høj pris for aftalen, således at Mercosur får en eksportkvote for oksekød ind i EU på 99.000 tons slagtekropsækvivalens (ca. 76.000 tons produktvægt) og for fjerkræ en kvote på 180.000 tons slagtekropsækvivalens (129.000 tons produktvægt), der samtidig bliver toldfri. Denne tilbudte mængde omfattes desuden ikke af kvotodelingen i forbindelse med Brexit, hvorfor den alene tilfalder EU27. Dette vurderes ikke at være holdbart for stabiliteten på EU's marked for okse- og fjerkrækød eller for den danske eller EU's samlede okse- og fjerkræsektor.

Det er centralt, at en implementering af aftalen med Mercosur sker i overensstemmelse med tidligere anvendte principper for kvotetildeling baseret på licenser og historisk samhandel, således at enkelte

store kødeksporterende virksomheder fra Mercosur ikke kan sætte sig på meget væsentlige dele af markedet for import af kød til EU med negative konsekvenser for især SMV'ers mulighed for at agere på markedet. Det er desuden centralt, at Europa-Kommissionen sikrer en lige og fuldstændig implementering af aftalens bestemmelser, og at der i tilfælde af uoverensstemmelser om aftalens implementering i Mercosur følges op hurtigt blandt andet med brug af chief trade enforcement officer-funktionen i Europa-Kommissionen.

Ydermere finder Landbrug & Fødevarer det vigtigt, at arbejdet med frihandelsforhandlinger i Sydøstasien, både i forhold til ASEAN-blokken som helhed og de bilaterale forhandlinger med Indonesien og Filippinerne, prioriteres, da der her findes et stort yderligere potentiale for blandt andet dansk mejeriekспорт.

I forhold til Australien-frihandelsforhandlinger, der senest er sat i bero, har særligt mejerisektoren offensive interesser, forudsat at indrømmelser fra EU's side afstedkommer indrømmelser fra australsk side. Desuden er det vigtigt at rådføre sig med branchen, hvis der gives væsentlige tilbud.

Landbrug & Fødevarer støtter de igangværende frihandelsforhandlinger med Indonesien. Landet har uafhængigt af forhandlingerne vedtaget en revideret halal-lovgivning, der træder i kraft i oktober 2024 og som stiller krav om, at varer der eksporteres til Indonesien skal være halalgodkendt af et akkrediteret halalcertificeringsorgan i eksportlandet. Derudover skal sikres, at der på et udvalgt politikområde allerede eksisterer en samarbejdsaftale mellem det eksporterende land og Indonesien, som afsæt for anerkendelse af halaleksporten. L&F noterer, at dansk eksport opfylder begge betingelser. Landbrug & Fødevarer opfordrer til, at en kommende EU-Indonesien frihandelsaftale inkluderer et kapitel, der netop dækker kravet om en form for aftale om halal, og som derved kan erstatte de individuelle aftaler mellem Indonesien og de enkelte EU-medlemslande.

Desuden støtter Landbrug & Fødevarer generelt EU's forhandlinger med Indien om en frihandelsaftale, og der er interesse i at opnå markedsadgang for en række produkter inden for grise-, mejeri- og fjerkræproduktionen, mens især biprodukter fra oksekødsproduktion bør behandles som en sensitiv produktkategori. Desuden bør en eventuel aftale adressere eksisterende tekniske handelshindringer og sikre anerkendelse af regionaliseringsprincippet inden for visse produktionsgrene i fødevareklyngen.

Landbrug & Fødevarer bemærker, at øvrige handelsaftaler og -forhandlinger uden om EU – som f.eks. CPTPP, den indgåede USA-Japan-aftale, RCEP, britiske handelsforhandlinger med tredjelande og den bredere IPEF-aftale – lægger pres på EU for at indgå flere bilaterale handelsaftaler. I denne sammenhæng støtter Landbrug & Fødevarer en opsplitning af fremtidige handelsaftaler i en handelsrelateret del og en investeringsrelateret del, således at færdigforhandlede handelsaftaler sikres en hurtigere ratifikation og anvendelse.

DyreværnsOrganisationernes SamarbejdsOrganisation (DOSO) henstiller til, at dyrevelfærd indføres som et kardinalpunkt i samtlige internationale handelsaftaler således, at EU (de enkelte medlemsstater) har frihed til at fravælge import af animalske produkter, der ikke mindst lever op til EU's egne regler for dyrevelfærd. DOSO mener, at internationale handelsaftaler skal modvirke handel med og i særdeleshed transport af levende dyr til fordel for handel med kroppe og forarbejdede produkter.

Global Aktion, Greenpeace, NOAH, Nyt Europa, Verdens Skove og World Animal Protection har følgende bemærkninger til handelsaftalen mellem EU og Mercosur-handelsblokken. Organisationerne finder det bekymrende, at aftalen er forhandlet så længe at dele af aftalen ikke længere er tidsvarende og derfor vil medføre en lang række negative konsekvenser. Særligt de dele, der skal beskytte klimaet, naturen og oprindelige folk. Organisationerne finder det konkret bekymrende, at man fra dansk side ikke

har taget stilling til: En nærmere faglig vurdering af de klimapåvirkninger, som en aftale med Mercosur landene vil indebære, at der ikke er en faglig vurdering af aftalens påvirkning af biodiversiteten, herunder særligt afskovning af Amazonas, at der ikke er en faglig vurdering af hvordan aftalen vil påvirke de indfødte folks rettigheder og at der ikke er en vurdering af dansk landbrugs klimaansvar, med en forudset øget import af soja og ethanol.

Organisationerne har tidligere sendt et brev for at understrege de negative konsekvenser for natur, klima og mennesker, som aftalen vil have. Selvom der nu er en række krav til klima og arbejdstagerrettigheder i aftalen, er disse ikke juridisk bindende, men et tillæg til aftalen. Organisationerne understreger, at handel bør bruges som endnu en løftestang til at sikre klima, biodiversitet og mennesker – ikke det modsatte. Den nye lov om afskovning vil være med til at forhindre, at europæisk import er skyld i afskovning og et vigtigt initiativ mod kraftigt at begrænse EU's globale skovrydningsaftryk samt bryde forbindelsen mellem vores forbrug og produktionsmetoder, der medfører skovrydning. Organisationerne mener dog, at det afhænger af hvordan loven implementeres. Selvom loven er en kæmpe sejr for klimaet og naturen, så mener organisationerne, at Kommissionen bruger loven som argument for, at Mercosur-aftalen kan vedtages. Det er ikke et holdbart argument, da loven i sig selv ikke kan ændre Mercosur-aftalens indledte negative konsekvenser. Herunder muligheden for en stigende import af produkter som oksekød, soja og ethanol. Ligeledes beskytter loven mod afskovning udelukkende skov og ikke andre økosystemer. Brasiliens nye præsident ønsker en politik, der skal være med til at skabe bedre forhold for oprindelige folk og naturen i Brasilien. Organisationerne mener ikke, at Mercosur-aftalen står til at kunne understøtte disse mål, men vil nærmere skabe yderligere incitament for skovrydning samt skævvride magtforholdet mellem EU. Grundlæggende mener organisationerne ikke, at handelsaftalen mellem EU og Mercosur passer ind i den nuværende og grønne kurs fra EU. Derfor opfordrer organisationerne regeringen til ikke at ratificere EU-Mercosur-aftalen i dens nuværende form. En handelsaftale med så negative konsekvenser for klima, natur og mennesker, passer ikke til den tid, vi lever i.

Dyrenes Beskyttelse støtter EU's handelspolitiske ønske om gensidigt, lukrative handelsaftaler på globalt niveau. Det er særligt med den begrundelse, at man undgår et dyrevelfærdsmæssigt "race to the bottom", hvor lav dyrevelfærdsmæssig standard bliver økonomisk og konkurrencemæssigt attraktivt for producenter uden for EU. Dyrenes beskyttelse henstiller til, at EU i samtlige handelsaftaler stiller krav om, at animalske produkter eller produkter, der på anden vis involverer eller har betydning for dyr, underlægges de samme krav til dyrevelfærd, som er gældende for produkter produceret i EU. Dyrenes Beskyttelse henstiller desuden til gennemsigtighed i forhold til dyrevelfærdsmæssige konsekvenser af handelsaftaler mellem EU og tredjelande, herunder indirekte konsekvenser for biodiversiteten i oprindelseslandet. Dyrenes Beskyttelse anerkender konsekvenserne af den russiske invasion af Ukraine og deraf de midlertidige handelsliberaliseringer af ukrainske varer. Dyrenes Beskyttelse opfordrer dog til, at også Ukraine underlægges krav om dyrevelfærd matchende niveauet for EU-lande snarest muligt. Dyrenes Beskyttelse henstiller til, at import og eksport og deraf følgende transport af levende dyr i videst muligt omfang erstattes af handel med og transport af slagtede dyr og forarbejdede animalske produkter. Dette med henblik på at undgå eller begrænse dyrs potentielle lidelser og ubehag forbundet med lange transporter.

Dansk Korn og Foder (DAKOFO) er generelt tilhænger af en EU-handelspolitik med fokus på indgåelse af frihandelsaftaler. Omkring de meget vanskelige handels- og logistikforhold vedrørende Ukraines eksport af korn- og proteinråvarer har DAKOFO's medlemsvirksomheder og de EU- brancheorganisationer, som DAKOFO er medlemmer af, stærk fokus på at støtte bestræbelserne på at udbygge de alternative transportruter gennem EU som nødvendig erstatning for de helt eller delvis umulige transporter gennem Sortehavet. Det foretrakkes meget stærkt, at EU sikrer løsninger, så der ikke opstår forskellige nationale restriktioner i logistik- og handelsregler i de Central- og Østeuropæiske nabolande til Ukraine.

DAKOFO foretrækker således, at EU følger markedsudviklingen tæt – og at eventuelt nødvendige forholdsregler tages på et samlet, fælles EU-grundlag.

I forhold til drøftelser om tillægsinstrumentet til selve handelsaftalen, hvor bæredygtighedselementerne bl.a. skovrydning er understreget, ønsker DAKOFO at fremhæve betydningen af, at der i lyset af EU's nye EUDR lovgivning indgås aftaler med Mercosur-landene, der kan skabe grundlag for et konstruktivt samarbejde om opfyldelse af intentionerne i den nye EU-lovgivning. En tæt dialog med de sydamerikanske eksportører og myndighederne i landene vil på en række områder være ret afgørende for bidrag til positive resultater i tilknytning til EUDR-målene.

Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der er generelt bred enighed i Rådet om vigtigheden af en ambitiøs EU-frihandelsdagsorden, ikke mindst som led i genopretning efter COVID-19. En del medlemsstater har samtidig fokus på de mulige negative konsekvenser for sensitive europæiske sektorer som følge af en øget global samhandel med fødevarer. For så vidt angår WTO er der fuld opbakning fra medlemsstaterne til Kommissionens aktive indsats for at fremme og reformere det multilaterale handelssystem.

Regeringens generelle holdning

Generelt vil regeringen arbejde for en mere robust handelspolitik, der skaber vækst og velstand, men samtidig understøtter europæisk forsyningssikkerhed og sikrer EU's rolle i morgendagens teknologier – uden at EU lukker sig om sig selv.

I forhold til handelsaftaler og -forhandlinger på landbrugsområdet vil man fra regeringens side tage Kommissionens orientering til efterretning, idet omfattende, ambitiøse og bæredygtige handelsaftaler generelt, herunder på landbrugsområdet, er i Danmarks interesse som et vigtigt skridt på vejen til at opnå forbedret adgang til en række store markeder med deraf følgende forøgede eksportmuligheder og vækst i Danmark. Endvidere kommer handelsliberalisering generelt, herunder på landbrugsområdet, danske forbrugere til gode i form af lavere priser og større udvalg af varer og tjenesteydelser. Regeringen bakker stærkt op om det multilaterale handelssystem med WTO i centrum.

Regeringen arbejder endvidere for stabile, sikre og bæredygtige globale fødevarerforsyningskæder for at modgå konsekvenserne af den russiske invasion af Ukraine. Regeringen støtter endvidere indsatsen for at sikre alternative fragtruter for eksport af korn fra Ukraine til verdensmarkedet.

Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen har senest været forelagt for Folketingets Europaudvalg den 19. januar 2024 forud for rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 23. januar 2024, jf. samlenotat oversendt til Folketingets Europaudvalg den 11. januar 2024.

Notatet er ligeledes fremsendt til Folketingets Miljø- og Fødevareudvalg.

2. Behov for svar på de aktuelle udfordringer i landbruget KOM-dokument foreligger ikke

Revideret genoptryk af samlenotat oversendt til Folketingets Europaudvalg den 15. marts 2024. Ændringer er markeret i marginen.

Resumé

Der har siden starten af 2024 været protester fra landbrugssektoren i flere medlemsstater, som bl.a. har haft fokus på rammevilkårene for landbrugssektoren. Der sigtes både på reduktion af nationale tilskud, nye grønne krav og administrative byrder i den seneste reform af EU's fælles landbrugspolitik og om forventede nye krav under den europæiske grønne pagt inden for bl.a. klima, naturgenopretning og pesticider. I protesterne har der også været peget på behovet for rimelige afsætningspriser for landbrugerne og rejst kritik af handelsaftaler og import fra tredjelande, der ikke producerer under samme produktionsstandarder og miljøkrav. Kommissionens formand har den 25. januar 2024 lanceret en "strategisk dialog om fremtidens europæiske landbrug". Kommissionsformanden har desuden meddelt, at Kommissionen vil lette byrderne for landbrugerne og trække forslaget om bæredygtig anvendelse af pesticider tilbage. Kommissionen har derudover den 15. marts 2024 fremlagt forslag om ændring af visse elementer i basisforordningerne for den fælles landbrugspolitik. Regeringen ønsker, at den fælles landbrugspolitik har fokus på den grønne omstilling, og at den gøres enklere og mere markedsorienteret. Sagen er på dagsordenen for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024 med henblik på udveksling af synspunkter.

Baggrund

Formandskabet lægger op til en drøftelse af behovet for både hurtige og strukturelle svar på den aktuelle krisesituation i landbrugssektoren, og Kommissionen vil informere om tiltag i den sammenhæng.

Sagen er på dagsordenen for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024 med henblik på udveksling af synspunkter.

Formål og indhold

Der har inden for det seneste halve år og særligt i begyndelsen af 2024 været flere protester og demonstrationer fra landbrugere i bl.a. Belgien, Nederlandene, Frankrig, Grækenland, Italien, Letland, Tyskland, Rumænien, Spanien og Polen.

Den nuværende fælles landbrugspolitik 2023-27 er under implementering. Hovedparten er implementeret i 2023, men visse dele kan implementeres i løbet af perioden. Kommissionen og formandskabet har dette halvår indledt drøftelser om fremtidens landbrug og den fælles landbrugspolitik efter 2027. Kommissionen har den 25. januar 2024 igangsat en "strategisk dialog om fremtidens europæiske landbrug", hvor en bred kreds af aktører fra fødevarerækeden og interessenter er inviteret med henblik på at danne bro og undgå en polariseret debat om EU's fremtidige landbrugs- og fødevarer-system.

Protesterne sigter på en række forskellige temaer, som f.eks. reduktion af nationale tilskud, nye grønne krav om bl.a. braklægnings og administrative byrder i den seneste reform af EU's fælles landbrugspolitik og om forventede nye krav under den europæiske grønne pagt inden for bl.a. klima og pesticider samt i forbindelse med implementeringen af naturgenopretningsforordningen. I protesterne har der også været peget på behov for rimelige priser samt effekten af handelsaftaler med bl.a. Ukraine og Mercosur (handelsblok bestående af Argentina, Brasilien, Paraguay og Uruguay). Landbrugerne anfører, at de skal konkurrere mod billigere produkter, der ikke skal leve op til de samme miljøkrav og produktionsstandarder, som landbrugerne i EU er underlagt. I Letland har protesterne sigtet mod import af korn og andre landbrugsprodukter fra Rusland og Belarus.

Kommissionen har den 22. marts 2024 fremlagt forslag til markant forhøjelse af importtolden på kornprodukter fra Rusland og Belarus, som i dag har ingen eller meget lav told. De pågældende produkter vil samtidig blive udelukket fra adgang til EU's toldkontingenter. Formålet er at begrænse importen af en række landbrugsvarer fra Rusland og Belarus og dermed forhindre dels mulig forstyrrelse af EU-markedet for korn, dels fortsatte indtægter til russisk økonomi. Belarus er inkluderet i forslaget pga.

landets nære relationer til Rusland, som skaber risiko for russisk omgåelse via det belarusiske marked. Forslaget skal ses i sammenhæng med EU's sanktioner mod Rusland og Belarus og støtte til Ukraine efter den russiske invasion.

Handlen med Ukraine er særligt for nabolandene, men også visse andre medlemsstater, blevet et fokuspunkt med ønske om begrænsning af importen af landbrugsvarer fra Ukraine. Det drejer sig især om sukker, fjerkræ og æg, hvor der har været en stor procentvis stigning af import siden etablering af den midlertidige told- og kvotefri adgang for import fra Ukraine. Kommissionen har i forslaget til etårig forlængelse af den ensidige handelsliberalisering tillige foreslået en automatisk nødbremse for følsomme produkter (fjerkræ, æg og sukker), der sikrer genindførsel af told, hvis importen overstiger gennemsnittet for en referenceperiode. Som en del af det endelige kompromis mellem Rådet og Europa-Parlamentet kan nødbremsen etableres for yderligere landbrugsprodukter (havre, majs, gryn og honning). Det forventes, at forordningen vil træde i kraft den 6. juni 2024.

Hertil kommer en række forhold såsom nationale besparelser på tilskud/skattefordele for diesel for landbrugerne, hvilket gør sig gældende i Tyskland, Rumænien og Litauen, priser på elektricitet i Grækenland og planer om reduktion af brugen af kvælstof i Nederlandene og Belgien. I Polen og Rumænien har protesterne bl.a. ført til blokering af grænseovergange til Ukraine. I Belgien har der været blokader af grænseovergange og havne på grund af utilfredsheden med import af produkter fra tredjelande.

EU-initiativer

Kommissionen har ved flere lejligheder understreget den vigtige rolle, som landbrugerne i EU spiller, både i relation til produktion af fødevarer og liv i landdistrikterne samt ved at bidrage til klima-målsætninger og beskyttelse af miljøet. Landbruget og landbrugerne står dog over for en række udfordringer som bl.a. følgerne af krigen i Ukraine samt klimaforandringer med tilhørende tørke, skovbrande og oversvømmelser, der alle har konsekvenser for landbrugernes produktion og indkomst.

For at understøtte og udvikle fremtidens landbrug har Kommissionen opfordret til mere dialog og mindre polarisering på tværs af emner som f.eks. pesticider og gødning. Kommissionen har derfor iværksat en strategisk dialog om fremtidens europæiske landbrug. Dialogen omfatter en bred kreds af aktører fra hele fødevarerekæden, herunder landbrugere, landbrugsorganisationer, fødevarereproducenter, grønne organisationer, videnskabsfolk, forbrugere, dyrevelfærdsorganisationer m.m., der kan bidrage til udviklingen af fremtidens landbrug i EU. Den strategiske dialog blev igangsat den 25. januar 2024, og der vil herefter blive afholdt en række tematiske møder. Arbejdet fortsættes frem mod sommeren 2024, og der forventes fremlagt en rapport med resultaterne i september 2024. På møde i Det Europæiske Råd den 1. februar 2024 blev udfordringerne og landbrugernes bekymringer samt den vigtige rolle, som landbruget spiller, også drøftet. Betydningen af den fælles landbrugspolitik blev understreget, og stats- og regeringscheferne opfordrede Rådet og Kommissionen til at arbejde videre med problemstillingerne. Emnet blev endvidere drøftet på møde i Det Europæiske Råd den 21.-22. marts 2024.

Kommissionsformanden har endvidere annonceret, at Kommissionen vil foreslå administrative byrdelempelser for landbruget. Dette var et emne på rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 26. februar 2024, hvor konkrete forslag til forenkling og den videre behandling af disse blev drøftet. Der var fra mange medlemsstater et ønske om, at også forordningerne, som udgør den juridiske ramme for den fælles landbrugspolitik og andre tilknyttede områder, blev åbnet med henblik på at opnå lettelser og svare på landbrugernes kritik. Kommissionen viste imødekommenhed i forhold til at tage flere skridt for at opnå reduktion af byrder for landbrugerne og i forhold til de forslag, som mange medlemsstater fremførte. Samtidig anførte Kommissionen, at de juridiske rammer indeholder betragtelig fleksibilitet for medlemsstaterne i forhold til udformningen af de strategiske planer, herunder udformningen af tilskudsordninger og kontrollen af disse.

Kommissionen grupperede medlemsstaternes forslag i fem, hvor den første gruppe omhandler forvaltningen af de strategiske planer, den årlige præstationsrapport, visse elementer af det integrerede administrations- og kontrolsystem samt sanktionssystemet. Den næste gruppe vedrører den grønne arkitektur af den fælles landbrugspolitik, primært med fokus på forpligtelser under konditionalitet og kontrol. Den tredje gruppe omhandler forslag knyttet til risiko- og kriseforvaltning i landbruget. Den fjerde vedrører forslag knyttet til andre elementer under den fælles landbrugspolitik som f.eks. koblet støtte, social konditionalitet og støtteordninger inden for markedssektorerne, mens den sidste gruppe vedrører regulering uden for den fælles landbrugspolitik om f.eks. skovrydning, skovovervågning, sanitære regler og vedvarende energi.

Kommissionen havde endvidere haft dialog med europæiske landbrugsorganisationer, som særligt havde opfordret til forenkling af de administrative byrder for landbrugerne, og understreget behovet for en stabil politisk ramme. Kommissionen anførte endvidere, at dialogen viste om yderligere tiltag mod illoyal handelspraksis, markedsforvaltning og særlig behandling af små landbrug og økologisk landbrug.

Status for iværksatte initiativer

Kommissionen har i forordning (EU) 2024/587 givet medlemsstaterne mulighed for i 2024 at fravige et af kravene om god landbrugs- og miljømæssig stand (GLM), som skal overholdes for udbetaling af den fulde direkte støtte. Det drejer sig om kravet om, at landbrugerne skal udlægge en mindsteandel af ikke-produktive elementer og arealer på bedriftens omdriftsarealer. Medlemsstaterne kan træffe beslutning om, at GLM8-kravet kan opfyldes uden, at landbrugeren skal udlægge en andel af bedriftens omdriftsarealer til ikke-produktive elementer og arealer, hvis 4 pct. af bedriftens omdriftsareal afsættes til ikke-produktive arealer og landskabstræk, og/eller kvælstoffikserende aفرøder og/eller efterafgrøder uden brug af pesticider. Hvis medlemsstaten træffer beslutning om at anvende undtagelsen, vil den være gældende i 2024.

Kommissionen har den 12. marts 2024 oversendt forslag til ændring af reglerne for GLM-krav 1 om opretholdelsen af permanente græsarealer til Europa-Parlamentet og Rådet. Forslaget åbner mulighed for, at medlemsstaten i tilfælde af strukturændringer kan genberegne referenceandelen af permanente græsarealer og giver medlemsstaterne en vis fleksibilitet, hvis landbrugerne ved fald i andelen af permanente græsarealer skal pålægges at reetablere omlagte permanente græsarealer.

Kommissionen har den 15. marts 2024 offentliggjort en revideret udgave af EU-metodepapiret om kvalitetsevaluering af arealmonitoreringssystemet med henblik på at reducere kontrolbyrden for landbrugerne og administrationen.

Kommissionen har den 15. marts 2024 fremlagt forslag om ændring af visse elementer i basisforordningerne for den fælles landbrugspolitik, som skal vedtages efter den almindelige lovgivningsprocedure af Rådet og Europa-Parlamentet. Forslaget giver bl.a. mulighed for, at medlemsstaterne kan fastsætte specifikke undtagelser samt giver medlemsstaterne mulighed for fleksibilitet i implementeringen af en række krav om krav for god landbrugs- og miljømæssig stand (GLM). Kommissionen foreslår også en ændring af GLM krav 8 om mindsteandel af ikke-produktive arealer mv., så delkravet om udlægning af en mindsteandel af bedriftens omdriftsarealer som ikke-produktive arealer (bl.a. braklægning) bortfalder. Forslaget indebærer, at medlemsstaterne forpligtes til at etablere en bioordning, hvor der skal ydes tilskud til praksis for vedligeholdelse af ikke-produktive områder. Bedrifter under 10 hektar fritages desuden for kontrol samt sanktion af konditionalitetskrav.

Kommissionen har den 9. april 2024 præsenteret udkast til forklarende note om anvendelsen af force majeure i relation til arealbetalinger under den fælles landbrugspolitik.

Kommissionsformanden har endvidere den 6. februar 2024 oplyst, at Kommissionen vil trække forslag KOM (2022) 305 om bæredygtig anvendelse af pesticider.

Fødevarerforsyningskæden

Der er i flere medlemsstater også fokus på landbrugernes position i fødevarerforsyningskæden. Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 2019/633/EU om urimelig handelspraksis i relationer mellem virksomheder i landbrugs- og fødevarerforsyningskæden har til hensigt at fjerne eller begrænse visse former for handelspraksis, såkaldt urimelig handelspraksis. Direktivet omfatter handel mellem små og mellemstore virksomheder (SMV'er) som leverandører og producenter samt store virksomheder som købere i samtlige led af landbrugs- og fødevarerforsyningskæden. Direktivet introducerer konkrete handlingsforbud, der anses som illoyale handelspraksisser, hvilke skal beskytte de mindre leverandører og producenter mod urimelig anvendelse af købermagt fra eksempelvis større detailvirksomheder. Det drejer sig blandt andet om forbud mod, at køberen kan betale sine leverandører senere end 30 dage efter levering af letfordærlige landbrugs- og fødevarer samt 60 dage efter levering af andre, ikke-letfordærlige landbrugs- og fødevarer. I direktivet defineres letfordærlige landbrugs- og fødevarer som produkter, der grundet deres beskaffenhed eller forarbejdningsstadium kan vurderes uegnede til salg inden for 30 dage efter høst, produktion eller forarbejdning.

Europa-Parlamentets og Rådets forordning 1308/2013 om den fælles markedsordning, der udgør en del af den fælles landbrugspolitik, fastsætter endvidere regler om muligheden for etablering af producentorganisationer med henblik på bl.a. at styrke landbrugernes position og samarbejde, ligesom der er regler, som muliggør kollektive forhandlinger om priser mellem en producentorganisation og opkøbere af mælk, samt at medlemsstaterne kan indføre krav om skriftlige kontrakter.

Kommissionen har i et non-paper den 15. marts 2024 oplyst, at Kommissionen i andet kvartal 2024 påtænker at fremsætte forslag, der har til formål at styrke landbrugernes stilling i fødevarerforsyningskæden. Initiativer, der kan iværksættes straks uden ny lovgivning, vil være etablering af et observatorium for produktionsomkostninger, indtjeningsmargener og handelspraksisser. Endvidere vil Kommissionen udarbejde en rapport om implementering af direktivet om urimelig handelspraksis. På kort sigt peger Kommissionen på en styrkelse af de bestemmelser i den fælles markedsordning, der vedrører kontrakter. I forordningens artikel 168 er der hjemmel til, at medlemsstaterne kan indføre krav om, at leveringer på deres område af landbrugsprodukter fra en producent til en forarbejdningsvirksomhed eller en distributør skal være omfattet af en skriftlig kontrakt mellem parterne. Kommissionen overvejer en opstramning af den obligatoriske karakter af de skriftlige kontrakter. Kommissionen overvejer desuden at styrke producentorganisationer og sammenslutninger af producentorganisationers rolle for at kompensere for landbrugernes svagere position i forhandlinger. Det kan ske ved at styrke disse organisationers rolle i kollektive forhandlinger. Desuden overvejes at yde tilskud til producentorganisationer og brancheorganisationer, der anvender krisehåndtering. Kommissionen overvejer også at indføre regler for frivillige ordninger, der kan forbedre landbrugernes indtjening. Der peges på eksisterende ordninger på markedet, hvor der er aftaler mellem aktørerne i kæden om at sikre landbrugerne en større andel af indtjeningen.

Kommissionens overvejelser på mellemlangt sigt relaterer sig til direktivet om urimelig handelspraksis, idet Kommissionen overvejer et forslag, der skal omfatte grænseoverskridende håndhævelse af direktivet set i lyset af, at 20 pct. af de landbrugsprodukter og fødevarer, der forbruges, kommer fra en andet medlemsstat. Hensigten er at styrke de nationale håndhævelsesmyndigheder og deres muligheder for at samarbejde og udveksle oplysninger. Herved kan det undgås, at multinationale virksomheder og supermarkedskæder udnytter fordele ved at kunne operere i flere medlemsstater.

Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke udtale sig om sagen.

Nærhedsprincippet

Der er ikke redegjort for nærhedsprincippet i denne sammenhæng, da der ikke er tale om stillingtagen til konkrete forslag.

Gældende dansk ret

Der er ikke redegjort for gældende dansk ret i denne sammenhæng, da der ikke er tale om stillingtagen til konkrete forslag.

Konsekvenser

Der er ikke redegjort for konsekvenser i denne sammenhæng, da der ikke er tale om stillingtagen til konkrete forslag. Der er således ingen lovgivningsmæssige eller økonomiske konsekvenser af punktet, ligesom beskyttelsesniveauet ikke påvirkes. Eventuelle forslag vil kunne have en betydning for beskyttelsesniveauet.

Høring

Sagen har været i skriftlig høring i § 2-udvalget (landbrug).

Landbrug & Fødevarer er meget optaget af, at det momentum, der er skabt, også anvendes til at sikre reelle forbedringer og forenklinger for danske landmænd og fødevarevirksomheder.

I forhold til det allerede fremlagte forslag om en undtagelse for GLM 8-kravet om udlægning af fire procent ikke-produktive arealer, så vil Landbrug & Fødevarer påpege det urimelige i, at det også for 2024 ser ud til, at det kun er danske landmænd (eventuelt også landmænd i et par andre medlemsstater), der skal leve op til kravet. Det er konkurrenceforvridende og undergravende for princippet om fælles regler i landbrugspolitikken. I forhold til GLM 1-kravet så opfordrer Landbrug & Fødevarer, at også strukturudviklingen i Danmark tages i betragtning i det kommende forslag fra Kommissionen, så det sikres, at risikoen for at udløse kravet om retablering af permanente græsarealer i Danmark minimeres væsentligt.

I forhold til arealmonitoreringssystemet er Landbrug & Fødevarer optaget af, at det reelt fører til forenklinger for landmændene. Som det er nu, er Landbrug & Fødevarer blandt andet meget bekymret for, at man de facto har vendt bevisbyrden om, således at det ved uenighed er landmanden, der ved hjælp af geo-refererede billeder skal bevise hvilken afgrøde, der står på en mark. Samtidigt bør hele sanktions-systemet gentænkes. Det giver ikke mening at have et system med hårde sanktioner for "gentagne overtrædelser" og "forsætlige overtrædelser", når myndigheder på baggrund af satellitbilleder har fuldt overblik over, hvilke afgrøder, der står på alle marker.

Det forventes også, at Kommissionen vil fremlægge et forslag om ændring af visse elementer i basisforordningen. Indholdet er i sagens natur ukendt, men Landbrug & Fødevarer vil være optaget af, at man har fokus på at ændre og/eller justere i en række af GLM-kravene, så de bedre harmonerer med god landmandspraksis. Det gælder blandt andet i forhold til kravene om afgrøderotation og udlægning af ikke-produktive arealer (GLM 8). I forhold til GLM 8 er Landbrug & Fødevarer optaget af, at kravet fjernes, og at ønsket om øget biodiversitet i stedet sikres gennem anvendelse af bioordninger, hvor det sikres, at udtagning af arealer sker langt mere målrettet.

Men i forbindelse med en mere grundlæggende diskussion af gældende forordninger vil Landbrug & Fødevarer også stærkt opfordre regeringen til at presse på for, at det bliver muligt at udnytte de op til

1,6 mia. kr. i det tidligere landdistriktsprogram, der ellers risikerer ikke at blive udnyttet. Det kan ske ved at justere de gældende regler for, hvad der defineres som en "grøn" investering; at redefinere de såkaldte "no-backsliding"-princip; samt sikre at deadline for udnyttelse af midlerne forlænges med 2 år (forlænge den såkaldte N+3-regel til en N+5-regel). En sådan tilpasning vil kunne sikre en meget betydelig hjælp i form af medfinansiering af den grønne omstilling, som danske landmænd skal igennem i de kommende år.

I forhold til landmændenes position i fødevarerforsyningskæden er Landbrug & Fødevarer er meget optaget af, at landmændene har den stærkest mulige position i fødevarerforsyningskæden, og har i den sammenhæng særligt peget på vigtigheden af stærke andelsvirksomheder. Landbrug & Fødevarer ser frem til at kunne kommentere på de eventuelt kommende konkrete forslag – men understreger, at der grundlæggende er tilfredshed med den nuværende danske udmøntning af direktivet om urimelige handelspraksisser.

Økologisk Landsforening advarer mod at besvare protesterne i landbrugssektoren sænker hastigheden og målene for den grønne omstilling. Tilpasninger i rammevilkårene skal ikke have til formål at sænke de grønne ambitioner. Ændringer skal derimod skabe bedre grundlag for grøn omstilling. Der er behov for, at der sikres sammenhæng mellem produktionsomkostninger og aftrykket på naturressourcerne og dyrevelfærden. Det skal ledsages af en accept af, at befolkningerne skal være villige til at prioritere fødevarer i deres disponible indkomst. EU kan understøtte dette med aktiviteter rettet mod befolkningerne, så de kender konsekvenserne af den nuværende situation, hvor mad har meget lav prioritet.

Fremfor at lempe GLM-kravene og overveje at gå tilbage til en situation, hvor økologi er grønt per definition, bør der foretages justeringer i indretningen af EU's landbrugsstøtte i tråd med Jord til bord-strategien. I Jord til bord-strategien står der, at fremfor at få landbrugsstøtte for at eje jord, skal landbrugsstøtten bruges til at betale landbrug, der leverer på grønne ambitioner. Økologisk Landsforening anbefaler, at Danmark arbejder for, at konditionalitetskravene fastsættes, så de afspejler de enkelte medlemsstaters forpligtelser i forhold til klima (Fit for 55), Naturgenopretningsloven, Vandrammedirektivet og Nitratdirektivet, Bæredygtig anvendelse af pesticider og dyrevelfærdsregler. Kravene skal målrettes nationale forpligtelser og regionale forhold. Fordelingen af landbrugsstøtten skal følge dokumenterede resultater, hvor overskridelse af konditionalitetskravene skal føre til støttetræk, og resultater der er bedre end konditionalitetskravene udløser ekstra støtte. Over tid skal der kun betales landbrugsstøtte til bedrifter, der leverer resultater, der er bedre end konditionalitetskravene. Denne model følger princippet om public good for public money, og vil facilitere en grøn omstilling. Modellen betyder ligeledes, at økologien ikke skal have særbehandling.

I tillæg til omstilling af landbrugsstøtten, er der ifølge Økologisk Landsforening behov for, at EU understreger nødvendigheden af, at afgiftssystemer understøtter sande priser på fødevarer, så der er sammenhæng mellem pris og de reelle omkostninger på det omgivende miljø, natur, klima og dyrevelfærd, hvilket også indgår som en anbefaling i EU's Jord til bord-strategi. Ligeledes er det nødvendigt at undgå, at indsatsen for den grønne omstilling undermineres som følge af internationale handelsaftaler. Der er behov for at finde en løsning med inspiration i CBAM også ved handel internt i EU.

Danmarks Naturfredningsforening har noteret sig de voldsomme landmandsprotester i store dele af Europa. Foreningen har også bemærket, at protesterne er ret diffuse i deres krav, men er meget voldsomme og aggressive. Det er Danmarks Naturfredningsforenings klare indtryk, at landmændene protesterer over nogle vilkår, som ikke nødvendigvis har med den førte politik at gøre. Mange landmænd er pressede økonomisk og peger derfor på udefrakommende faktorer, som miljøkrav, frihandelsaftaler og det potentielle Ukrainske EU-medlemskab. Et medlemskab, der vil røkke fundamentalt ved den centrale del af den fælles landbrugspolitik, nemlig grundbetalingen, som formentlig ikke vil kunne opretholdes,

som den er i dag. Det vil betyde en voldsom nedgang i den direkte støtte til den enkelte landmand. Det er også Danmarks Naturfredningsforenings klare indtryk, at det langt fra er specifikke dele af miljøreguleringen eller administrationen af disse, der gør landmændene vrede. Det er en følelse uretfærdighed og usikkerhed.

Danmarks Naturfredningsforening mener derfor, at det vil være en eklatant misforståelse, hvis Kommissionen benytter landbrugsprotesterne til yderligere at lempe på miljøkrav, som det for nylig var tilfældet på pesticidområdet. Det ville tværtimod være langt mere hensigtsmæssigt at bruge den fælles landbrugspolitik til at honorere landmændene til at dyrke og producere på en måde, der er hensigtsmæssig for klima, biodiversitet, miljø og bundlinjen hos den enkelte.

Det kunne bl.a. være ved at animere til at substituere dyrkning af mad direkte til mennesker i stedet for foder til dyr. På den måde kan vi dyrke langt mere mad på færre arealer. Og måske til en højere pris pr. kilo korn f.eks. Det kunne også være at animere til at dyrke afgrøder, som kan substituere animalsk protein med planteprotein i form af bælgplanter. Økologi, dyrevelfærd, klimatiltag, vedvarende græsmarker, skovrejsning etc. er alle områder, hvor vi forventer, at landmændene bidrager, men hvor vi ikke nødvendigvis honorerer i tilstrækkeligt omfang.

Danmarks Naturfredningsforening er enige med landmændene i, at reguleringen af de forskellige miljø/natur/klimaordninger er alt for rigide og på ingen måde motiverer til at ændre dyrkningspraksis. Tværtimod så er det alt for besværligt og risikabelt at indgå i aftaler om ændringer, fordi der hele tiden hænger en trussel om at blive modregnet i støtten, hvis ikke man opfylder kravene til punkt og prikke. Derfor er der alt for lille interesse i at benytte sig af de muligheder, der trods alt er til stede allerede.

Danmarks Naturfredningsforening påpeger, at en del af landmændenes pressede økonomi bunder i, at de fleste større supermarkeds kæder har kredit hos landmændene i op til flere måneder. Det sætter store krav til landmændenes kassekredit, at de ofte først afregnes mange uger eller måneder efter, de har afleveret til grossisten. Det gælder også herhjemme. Danmarks Naturfredningsforening finder dette urimeligt, idet det bemærkes, at det er noget, der ligger uden for en egentlig regulering. Danmarks Naturfredningsforening mener dog, at det ville klæde både detailhandel og politikere, at man i højere grad fik sat spot på den enorme urimelighed. F.eks. ved at indføre et kodeks for grænser for afregning for varer.

Alt i alt er Danmarks Naturfredningsforening chokeret over, at Kommissionen har ladet sig skræmme af landmændenes demonstrationer til at lempe miljøregler og skabe udsigt til endnu flere dereguleringer af den fælles landbrugspolitik. Foreningen finder det paradoksalt at følge debatten: Landmændene er bl.a. vrede over ikke at få tilstrækkelig hjælp til at stå igennem de store hændelser, der er forårsaget af bl.a. klimaforandringerne. Samtidig protesterer de imod at skulle indrette deres produktion, så den i højere grad er klimavenlig.

Danmarks Naturfredningsforening finder, at der må kunne findes løsninger, som både forsikrer landmændene om, at deres produktion og deres produkter er nødvendige og velkomne og samtidig hjælper dem med at indrette deres produktion, så den foregår inden for de planetære grænser. Danmarks Naturfredningsforening bemærker i forlængelse heraf, at det, der foregår lige nu, er det stik modsatte. Miljøkravene lempes uden, at de fundamentale problemer i landbruget adresseres.

Dyrenes Beskyttelse finder det vigtigt at fastholde ambitionen i den grønne omstilling af europæisk landbrug i henhold til Jord til Bord-strategien samt beskyttelsen af biodiversitet. Dyrenes Beskyttelse finder det således bekymrende, at Kommissionen vil lempe på kravene til god landbrugs- og miljømæssig stand. Dette bl.a. ved at give medlemsstaterne øgede muligheder for fastsættelse af udtagelser samt ved

at fjerne delkrav om udlægning af en mindsteandel af bedriftens omdriftsarealer (ikke-produktive arealer).

Dyrenes Beskyttelse har noteret sig protesterne fra dele af landbruget i EU. Dyrenes Beskyttelse mener dog ikke, at der på baggrund af disse skal være reducerede miljøkrav. Dyrenes Beskyttelse opfordrer derfor til, at der findes løsninger, der ikke har negative konsekvenser for dyrevelfærd, natur og biodiversitet, samt at der på sigt arbejdes på at ændre tildelingskriterierne i landbrugsstøtteordning, således at de enkelte bedrifter i højere grad honoreres efter evnen til at producere under hensyntagen til dyrevelfærd, biodiversitet og natur.

Dyrenes Beskyttelse deler den italesatte bekymring om, at importerende varer, der ikke er underlagt de samme dyrevelfærdsmæssige og miljømæssige krav, som er glædende for EU-producerede varer, er problematiske og i uoverensstemmelse med befolkningens moralske forventninger produkter, der kan købes i EU. Dyrenes Beskyttelse vil derfor opfordre til, at der i EU-lovgivning og handelsaftaler indskrives krav om, at varer importeret til EU, lever op til bl.a. de samme dyrevelfærdsmæssige standarder, som er gældende for varer produceret i EU.

Generelle forventninger til andre landes holdninger

Flere af medlemsstaterne har nationalt imødekommet eller delvist imødekommet kravene fra landbrugerne eller tilkendegivet, at man vil arbejde for ændringer, som kan hjælpe landbruget. Der ventes generelt et fokus på behovet for styrket dialog i fødevarekæden og behov for bedre regulering og forenklinger for landbrugerne. Der forventes at vil kunne blive efterspurgt yderligere forenklingstiltag, da der ventes fortsat kritik af, at den fælles landbrugspolitik er blevet for kompleks, ligesom nogle medlemsstater forventes at påpege behovet for, at landbruget fortsat leverer til den grønne omstilling. Flere medlemsstater kan også i relation til handel forventes at foreslå såkaldte "spejlbestemmelser", som skal sikre, at importerede landbrugs- og fødevarer også lever op til de produktionsstandarder, der gælder i EU, eller at der sker en styrket kontrol af import fra tredjelande. Der ventes tillige efterspørgsel fra en række medlemsstater efter forslag fra Kommissionen med henblik på at forbedre landbrugernes position i fødevareforsyningskæden, herunder øget markedstransparens med fokus på fortjenstmarginer samt håndhævelse og om nødvendigt revision af direktivet om illoyal handelspraksis på fødevarerområdet. Nogle medlemsstater ventes at ville afvente evalueringen af direktivet og ser ikke umiddelbart behov for ny lovgivning.

Regeringens generelle holdning

Regeringen hilser drøftelsen i Rådet (landbrug og fiskeri) velkommen. Regeringen ønsker generelt, at den fælles landbrugspolitik har fokus på den grønne omstilling, og at den gøres enklere og mere markedsorienteret. Regeringen ønsker at undgå en renationalisering af den fælles landbrugspolitik. Regeringen er opmærksom på de udfordringer og usikkerheder, som landbruget i EU står over for. Særligt et styrket fokus på regelforenkling og bedre regulering er vigtigt for at understøtte sektorens konkurrenceevne og for at lykkes med den grønne omstilling. Regeringen mener, at det er vigtigt at fastholde det langsigtede perspektiv for landbrugets udvikling, herunder i forhold til en fortsat grøn omstilling og behov for et styrket bidrag til EU's klimaindsats. Regeringen støtter omfattende, ambitiøse og bæredygtige handelsaftaler generelt, herunder på landbrugsområdet. Det er vigtigt at fastholde et velfungerende indre marked for landbrugsvarer i EU med lige rammevilkår uden yderligere markedsregulering eller afvigelser fra konkurrencelovgivningen. Det er desuden vigtigt, at den eksisterende andelsstruktur i jordbrugssektoren respekteres ved eventuelle regler om kontrakter. Regeringen vil opfordre Kommissionen til at fortsætte sin overvågning af markedssituationen.

Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen har været forelagt Folketingets Europaudvalg den 23. marts 2024 forud for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 26. marts 2024, jf. samlenotat oversendt til Folketingets Europaudvalg den 15. marts 2024.

Sagen har været forelagt Folketingets Europaudvalg den 23. februar 2024 forud for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 26. februar 2024, jf. samlenotat oversendt til Folketingets Europaudvalg den 15. februar 2024.

Forslaget om ændring af den fælles landbrugspolitik er endvidere forelagt Folketingets Europaudvalg til forhandlingsoplæg den 23. marts 2024 forud for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 26. marts 2024, jf. samlenotat oversendt til Folketingets Europaudvalg den 20. marts 2024.

Notaterne er ligeledes oversendt til Folketingets Miljø- og Fødevarerudvalg.

3. Årlige præstationsrapporter under den fælles landbrugspolitik KOM-dokument foreligger ikke

Nyt notat.

Resumé

Medlemsstaterne har senest den 15. februar 2024 fremsendt den første årlige præstationsrapport om implementeringen af den strategiske plan for den fælles landbrugspolitik til Kommissionen. Rapporten er et centralt element i implementeringen af reformen af den fælles landbrugspolitik (2023-27). I præstationsrapporten afrapporteres både kvalitativt og kvantitativt på implementering af den fælles landbrugspolitik, som beskrevet i medlemsstatens strategiske plan. I den første præstationsrapport indgik informationer relateret til implementering af den strategiske plan for regnskabsåret 2023, som sluttede den 15. oktober 2023. Det forventes, at præstationsrapporten fremadrettet vil være mere omfattende og administrativt tung at forberede. Sagen er på dagsordenen for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024 med henblik på udveksling af synspunkter. Regeringen finder det positivt med en drøftelse på baggrund af erfaringerne med forberedelse og afsendelse af den første præstationsrapport.

Baggrund

Formandskabet lægger op til en drøftelse af årlige præstationsrapporter om implementering af den fælles landbrugspolitik.

I henhold til artikel 9 i den horisontale forordning 2021/2116 om den fælles landbrugspolitik skal medlemsstaterne årligt senest den 15. februar fremsende en præsentationsrapport til Kommissionen om det foregående regnskabsårs implementering af den fælles landbrugspolitik.

Sagen er på dagsordenen for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024 med henblik på udveksling af synspunkter.

Formål og indhold

En central del af implementeringen af reformen af den fælles landbrugspolitik (2023-27) er et resultatorienteret fokus, som også betegnes som den nye gennemførelsesmodel. Medlemsstaterne har fået større subsidiaritet i implementeringen af den fælles landbrugspolitik. Til gengæld stilles der større krav til detaljeret planlægning og fastsættelse af resultatmål i den strategiske plan. Helt konkret udmøntes

dette som en del af den nye gennemførselsmodel, hvor et centralt element er en årlig præstationsrapport, som skal sendes til Kommissionen hvert år senest den 15. februar og omfatter implementering af den strategiske plan i det forudgående regnskabsår. Medlemsstaterne har dermed skulle fremsende den første præstationsrapport senest den 15. februar 2024, som omfatter perioden fra den 1. januar 2023 til den 15. oktober 2023. Det vil sige perioden fra den nye reform trådte i kraft den 1. januar 2023 og frem til regnskabsårets udgang den 15. oktober 2023. Den næste rapport vil dække perioden den 16. oktober 2023 til 15. oktober 2024. Rapporten skal også forelægges den nationale overvågningskomite.

I præstationsrapporten afrapporteres både kvalitativt og kvantitativt på implementering af den strategiske plan. Den kvalitative del indeholder informationer om implementering af de forskellige ordninger, herunder identificerede problemstillinger og evt. afhjælpende tiltag, som medlemsstaten har gennemført eller planlægger at gennemføre. Den kvantitative del indeholder data relateret til gennemførte udbetalinger, samt realiserede hektar, projekter og resultater i løbet af regnskabsåret.

Efter modtagelse af rapporten gennemfører Kommissionen en præstationsafstemning og præstationsgennemgang på baggrund af de kvantitative data i rapporten. Her sammenlignes og afstemmes data i rapporten med de planlagte i den strategiske plan. I den forbindelse har Kommissionen mulighed for at sanktionere medlemsstaten, såfremt der konstateres væsentlige afvigelser fra det planlagte i den strategiske plan. Ved præstationsafstemning, som gennemføres efter hvert regnskabsår, gennemgår Kommissionen de realiserede omkostninger for gennemførte indsatser, herunder om der er situationer, hvor de gennemsnitlige omkostninger for projekter er blevet væsentligt højere end planlagt. Kommissionen skal inden for en måned efter modtagelse af rapporten fremsætte eventuelle bemærkninger. Ellers anses rapporten for godkendt. Der skal endvidere afholdes et årligt møde mellem medlemsstaten og Kommissionen om præstationsrapporten.

Ved præstationsgennemgang, som gennemføres efter regnskabsåret 2024 og 2026, gennemgår Kommissionen opfyldelse af fastsatte resultatmål i den strategiske plan og evt. underopfyldelse af disse - f.eks. hvor der er realiseret færre hektar med en klima- eller miljøeffekt end planlagt – og kan i den sammenhæng bede medlemsstaten foretage afhjælpende foranstaltninger. Sanktioner kan tage form af krav til justeringer af den planlagte implementering, men også i sidste ende suspension af EU-refusion for gennemførte indsatser. Det bemærkes, at eventuelle sanktioner i forlængelse af præstationsrapporten ikke berører støttemodtageren, men medlemsstaten. Kommissionen har også mulighed for at stille spørgsmål til øvrige informationer i rapporten og aspekter af den gennemførte implementering.

Præstationsrapporten for regnskabsåret 2023

Danmark afsendte den første præstationsrapport til Kommissionen den 8. februar 2024, hvori der indgik informationer relateret til implementering af den strategiske plan for regnskabsåret 2023. Det bemærkes, at indholdet af den første rapport var relativt begrænset, idet der kun blev gennemført meget få udbetalinger under den strategiske plan i regnskabsåret. Det skyldes, at alle udbetalinger under fællesskemaet (grundbetaling, bio-ordninger, koblet støtte etc.) først blev påbegyndt ultimo 2023 og dermed først er blevet realiseret i regnskabsåret 2024. I den afgivne præstationsrapport indgik data relateret til gennemførte udbetalinger under Biavlsprogrammet og til Lokale Aktionsgrupper (LAG). I tillæg til dette indgik kvalitativ information om status for åbning af de første ordninger under den strategiske plan.

Rapporten er under godkendelse i Kommissionen. Det forventes dog, at rapporten godkendes i løbet af april 2024, mens afstemning af data forventes gennemført frem mod efteråret 2024. Rapporten vil blive offentliggjort af Landbrugsstyrelsen efter Kommissionens godkendelse.

Udarbejdelse og afsendelse af den første præstationsrapport har ikke været præget af større udfordringer i Danmark, da rapporten som beskrevet ovenfor var meget begrænset, som følge af få udbetalinger i løbet af regnskabsåret. Den kommende præstationsrapport for regnskabsåret 2024 forventes at være langt mere omfattende og administrativ byrdefuld for Landbrugsstyrelsen at forberede, idet der vil skulle inkorporeres og behandles langt større datamængder. På den baggrund forventes det også, at afsendelse af præstationsrapporten for regnskabsåret 2024 til Kommissionen inden fristen den 15. februar 2025 kan blive udfordret som følge af en række restriktive processuelle krav, hvorefter rapporten både skal revideres, afstemmes med årsregnskabet og forelægges for overvågningskomitéen for gennemførelsen af den strategiske plan, inden afsendelse til Kommissionen kan foretages.

Kommissionen har i deres vejledning af medlemsstaterne fastlagt en række restriktive fortolkninger af tekniske bestemmelser i regelgrundlaget, som på sigt kan få betydning for den samlede fleksibilitet og administrative byrde forbundet med udarbejdelse og afsendelse af præstationsrapporten, i takt med at rapportens indhold og kompleksitet øges.

Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke udtale sig om sagen.

Nærhedsprincippet

Der er ikke redegjort for nærhedsprincippet i denne sammenhæng, da der ikke er tale om stillingtagen til konkrete forslag.

Konsekvenser

Der er ikke redegjort for konsekvenser i denne sammenhæng, da der ikke er tale om stillingtagen til konkrete forslag. Der er således ingen lovgivningsmæssige eller økonomiske konsekvenser af punktet, ligesom beskyttelsesniveauet ikke påvirkes.

Høring

Sagen har været i skriftlig høring i §2-udvalget (landbrug). Der er ikke indkommet høringssvar.

Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det forventes, at en række medlemsstater vil anføre, at præstationsrapporten er administrativt byrdefuld. Tidligere har særligt regionaliserede medlemsstater, som har mange betalingsorganer, givet udtryk for, at det er byrdefuldt at skulle samle og aggregere data på tværs af de forskellige regioner. Mange medlemsstater har desuden tidligere efterspurgt yderligere vejledning fra Kommissionen i forbindelse med forberedelse og implementering af krav til rapporten. Det forventes, at flere medlemsstater vil give udtryk for, at fristen for afsendelse af rapporten den 15. februar er for restriktiv.

Regeringens generelle holdning

Regeringen finder det positivt med en drøftelse på baggrund af erfaringerne med forberedelse og afsendelse af den første præstationsrapport, som er element i den mere resultatorienterede udmøntning af den fælles landbrugspolitik. Regeringen vil arbejde for, at erfaringer, der kan lede til forenkling, inddrages i forbindelse med udarbejdelsen af de fremtidige præstationsrapporter.

Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

4. Kommissionens henstilling med henblik på Rådets afgørelse om bemyndigelse af Kommissionen til at indlede forhandlinger på Den Europæiske Unions vegne om indgåelse af en ny protokol om gennemførelse af fiskeripartnerskabsaftalen om bæredygtigt fiskeri med den danske regering og det grønlandske landsstyre KOM-dokument foreligger ikke

Nyt notat.

Resumé

Den eksisterende protokol til gennemførelse af fiskeripartnerskabsaftalen mellem EU og Grønland (fiskeriprotokollen) udløber den 31. december 2024. Fiskeriprotokollen indeholder fastsættelse af fiskerimulighederne og EU's finansielle modydelse. Kommissionen forventes at fremlægge en henstilling til Rådet om bemyndigelse af Kommissionen til på EU's vegne at indlede forhandlinger om en ny protokol til fiskeripartnerskabsaftalen med Grønland. En vedtagelse af forslaget skønnes ikke at berøre beskyttelsesniveauet i Danmark og EU. Sagen er ikke på dagsordenen for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024, men forventes vedtaget på et kommende rådsmøde.

Baggrund

Kommissionen forventes at fremsende henstilling med henblik på Rådets afgørelse om bemyndigelse af Kommissionen til på vegne af Den Europæiske Union at indlede forhandlinger om en ny protokol til gennemførelse af partnerskabsaftalen om bæredygtigt fiskeri med Grønland. På baggrund af Kommissionens henstilling udarbejdes der et forslag til Rådets afgørelse om bemyndigelse af Kommissionen til at indlede forhandling på Den Europæiske Unions vegne om en ny protokol om bæredygtigt fiskeri.

Rådets afgørelse fremsættes med hjemmel i TEUF artikel 43 sammenholdt med artikel 218, stk. 3, og 4, og kan vedtages af Rådet med kvalificeret flertal uden inddragelse af Europa-Parlamentet.

Sagen er ikke på dagsordenen for rådsmødet (landbrug og fiskeri) den 29. april 2024, men forventes vedtaget på et kommende rådsmøde.

Formål og indhold

I det forventede forhandlingsmandat vil Kommissionen blive bemyndiget af Rådet til at indlede og føre forhandlinger om en ny fiskeriprotokol om fastsættelse af fiskerimuligheder og den finansielle modydelse omhandlet i fiskeripartnerskabsaftalen om bæredygtigt fiskeri med Grønland. Forhandlingerne skal gennemføres i konsultation med Rådet og i overensstemmelse med et sæt forhandlingsdirektiver.

Kommissionen forventes i udkastet til forhandlingsdirektiver at anføre, at formålet med forhandlingerne er at få vedtaget en ny protokol som led i fiskeripartnerskabsaftalen mellem EU og Grønland i overensstemmelse med grundforordningen (1830/2013) om den fælles fiskeripolitik og Rådets konklusioner af 19. marts 2012 om Kommissionens meddelelse af 13. juli 2011 om den eksterne dimension af den fælles fiskeripolitik.

Med henblik på at sikre, at den nye protokol fremmer et bæredygtigt og ansvarligt fiskeri, forventes Kommissionen at basere forhandlingerne på følgende mål:

- Der tages behørigt hensyn til de bedste videnskabelige udtalelser, der foreligger, og til de relevante regionale forvaltningsplaner for at sikre og fremme et miljømæssigt bæredygtigt fiskeri, der udelukkende vil være rettet mod de overskudsressourcer, der er til rådighed, under hensyntagen til fiskerikapaciteten hos den lokale flåde.
- Det sikres, at adgangen til fiskeressourcerne fastsættes ud fra de kriterier, der gælder for den nuværende protokol, idet der tages hensyn til den udvikling, der er observeret i de seneste år, og til de seneste videnskabelige vurderinger.
- Dialogen videreføres for at styrke sektorpolitikken for at fremme gennemførelsen af en ansvarlig fiskeripolitik i tråd med Grønlands udviklingsmål, idet der tages hensyn til de lokale fiskersamfunds levebrød og interesser.
- Der bør indføres en klausul om konsekvenserne i tilfælde af en tilsidesættelse af menneskerettigheder og demokratiske principper.
- Der bør indføres en klausul om forrang til EU-fartøjer frem for andre tredjelandes fartøjer til at fiske på overskuddet af fiskeriressourcer samt ensartede tekniske og finansielle betingelse for alle udenlandske flåder.

Fiskeriprotokollen skal særligt definere:

- De fiskerimuligheder, der tildeles EU-fartøjer.
- Den finansielle kompensation og betingelserne for betaling.
- Instrumenter med henblik på implementering af sektorstøtten.

Den eksisterende protokol løber i fire år fra den 21. april 2021, men af hensyn til de årlige finansielle overførsler, er parterne blevet enige om at lade protokollen udløbe den 31. december 2024. Protokollen omfatter adgang til fiskeri efter torsk, rødfisk, hellefisk, rejer, lodde, skolæst og makrel. I protokollen fastsætter man et foreløbigt niveau for de fiskerimuligheder, som EU modtager. Disse såkaldte indikative kvoter danner udgangspunkt for de årlige forhandlinger om kvoterne for et konkret år i lyset af den videnskabelige rådgivning for bestanden og overskud af fiskerimuligheder.

Fiskerimulighederne, som er fastsat i protokollen, fiskes af fartøjer fra Danmark, Tyskland, Estland, Polen, Litauen og Sverige. Danmark har 50 pct. af EU's rejekvote i grønlandske farvande, men forestår i praksis næsten hele rejefiskeriet, da Frankrig som den anden kvoteholder overfører deres mængder til Danmark. Danmark har i nogle år overført rejekvote ved Østgrønland til Estland og Litauen. Blandt EU-medlemsstaterne er den danske kvoteandel af lodde 85 pct. Der har i protokollens løbetid ikke været fangst af lodde ved Grønland, og fiskerimulighederne har derfor indgået i EU's årlige aftaler med Norge om udveksling af fiskerimuligheder.

I den eksisterende fiskeriprotokol udgør EU's årlige finansielle modydelse til Grønland i alt ca. 16,5 mio. euro (ca. 123 mio. kr.). Heraf ydes ca. 13,6 mio. euro (ca. 101 mio. kr.) årligt for adgang til fiskerimulighederne og et årligt finansielt bidrag på 2,9 mio. euro (ca. 21,8 mio. kr.) til sektorstøtte til implementering af den grønlandske fiskeripolitik. Hertil kommer en øget betaling fra rederne for fiskerimuligheder, der ved fuld udnyttelse vil stige fra ca. 2,5 mio. euro årligt til ca. 3,1 mio. euro (ca. 23 mio. kr.) årligt i de to første år og 4,6 mio. euro (ca. 34 mio. kr.) i de sidste to år af protokollens løbetid. I alt indeholder protokollen således en årlig finansiell kompensation, inklusiv rederbetaling, på op til 19,5 mio. euro (146 mio. kr.) i de to første år og 21,1 mio. euro (ca. 157 mio. kr.) i de to sidste år.

Fiskerimulighederne kan efter aftale udvides, hvis udvidelsen er i overensstemmelse med konklusionerne fra Den Fælles Videnskabelige Komité og ikke er til skade for en bæredygtig udnyttelse af de grønlandske fiskeressourcer.

Evaluering af fiskeriprotokollen 2021-24

Der er udarbejdet en evalueringsrapport af den eksisterende protokol mellem EU og Grønland. Rapporten er udarbejdet for Kommissionen af uafhængige konsulenter. Det fremgår af rapporten, at parterne i 2021 og 2023 har fulgt de indikative kvoter, der fremgår af den eksisterende protokol, mens der i 2022 var en væsentlig forøgelse af kvoten for lodde. Dele af kvoterne inden for protokollen anvendes i kvoteudveksling med Norge, der sikrer EU-fiskere andre fiskerimuligheder. I henhold til evalueringsrapporten er EU-medlemsstaternes kvoteudnyttelse efter udveksling med Norge på 95 pct. i de tre år, der er evalueret.

Den samlede finansielle kompensation og betaling fra rederne har gennemsnitligt været 20,6 mio. euro (ca. 153 mio. kr.). For hver euro, der er investeret fra EU's budget for fiskerimuligheder, er der en værdiøgning på 6,88 euro (ca. 51 kr.), heraf 4,32 euro (ca. 32 kr.) til EU og 2,12 euro (ca. 16 kr.) til Grønland samt 0,24 euro (ca. 2 kr.) til andre parter. Det anslås i rapporten, at Grønland gennemsnitligt har modtaget 945 euro (ca. 7.000 kr.) pr. ton fisk fanget af EU-fartøjer i grønlandsk farvand. Protokollen medvirker til 118 ansættelser i årsværk på fartøjerne, primært EU-besætningsmedlemmer. På det danske rejefartøj, der fisker ved Grønland, er der ansat fem årsværk grønlandske besætningsmedlemmer.

I henhold til evalueringsrapporten er fiskeriprotokollen meget effektiv i at opnå målene for fiskeripartnerskabsaftalen og den tilhørende protokol til gennemførelse af partnerskabsaftalen. Fiskerimulighederne til EU udgør kun en relativt lille del af Grønlands samlede fiskerimuligheder, men der er i rapporten udtrykt en vis bekymring over, at bestandssituationen for visse bestande ikke er forbedret, at der er mangel på opdateret og robust bestandsvurderinger, samt at nogle bestande (rejer) overfiskes.

Protokollen er ligeledes meget effektiv i forhold til værdi for pengene – både for EU, EU's fartøjsejere og anvendelse af sektorstøtte med positiv påvirkning økonomisk, miljømæssigt og socialt og for Grønland i forhold til indtægt og værdi i at give adgang til EU-fartøjer. I rapporten konkluderes, at sektorstøtten passer til Grønlands behov, og at fiskeripartnerskabsaftalen og protokollen er i overensstemmelse med EU's fælles fiskeripolitik, herunder EU's Arktiske politik, og Grønlands politikker vedrørende bæredygtighed, gennemsigtighed, egenkapital og national udvikling. Mange grønlandske interessenter ønsker dog ikke en fiskeriprotokol med EU

Evalueringsrapporten konkluderer, at fiskeripartnerskabsaftalen og den tilhørende fiskeriprotokol er moderat relevant for EU og Grønland med stor vægt på bæredygtighed og bidrag til samarbejde i regionale fora.

I evalueringsrapporten anbefales det at forhandle en ny fiskeriprotokol, og der understreges en række nøgleelementer for begge parter, blandt andet vedrørende bæredygtig udnyttelse af ressourcer og fair fordeling af fordele. Særligt for Grønland er der behov for fortsat økonomisk kompensation for fiskerimuligheder, sektorstøtte, fiskerimuligheder til egen flåde og godt samarbejde med EU. For EU er der behov for fortsatte fiskerimuligheder, import af fiskevarer fanget i grønlandske farvande, ændring af protokol i forhold til fleksibilitet og varighed, implementering af elektronisk fangstrapportering samt effektiv udstedelse af fiskeritilladelser.

Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke udtale sig om forslag til henstillinger om at indlede forhandlinger. Forslag til endelig indgåelse af nye fiskeriprotokoller kan først vedtages af Rådet efter Europa-Parlamentets godkendelse.

Nærhedsprincippet

Henstillingen er et led i gennemførelsen af den fælles fiskeripolitik, hvorfor nærhedsprincippet er tilgodeset.

Konsekvenser

Forslaget om indledning af forhandling om en ny fiskeripartnerskabsaftale og protokol har ikke i sig selv lovgivningsmæssige eller administrative konsekvenser, men en eventuel indgåelse af en ny protokol vil kunne have statsfinansielle konsekvenser gennem EU-budgettet.

Den samlede finansielle modydelse til Grønland i den eksisterende protokol er fastsat til en samlet udgift på EU's budget på i alt ca. 16,5 mio. euro (ca. 123 mio. kr.) pr. år i perioden 2021-24. Den finansielle modydelse kan op- eller nedjusteres som følge af ændringer i fiskerimulighederne inden for aftalens ramme. Danmark finansierer ca. 2 pct. af EU-budgettet, svarende til en statslig udgift ved aftalen på ca. 2,5 mio. kr. pr. år ved en årlig budgetudgift for EU på 16,6 mio. euro (ca. 123 mio. kr.).

De erhvervsøkonomiske konsekvenser for det danske rejefartøj og eventuelle danske fartøjer, der fisker lodde, der har kvote under protokollen, afhænger af forhandlingsresultatet. Forhandlingsresultatet får også erhvervsøkonomiske konsekvenser for danske fiskeres fiskeri i norsk farvand, idet dele af fiskerimulighederne traditionelt indgår i balancen for udveksling af fiskerimuligheder mellem EU og Norge.

En vedtagelse af forslaget skønnes ikke at berøre beskyttelsesniveauet i Danmark og EU.

Høring

Sagen har været i skriftlig høring i §5-udvalget (fiskeri).

Danmarks Fiskeriforening Producent Organisation (DFPO) og Danmarks Pelagiske Producentorganisation (DPPO) noterer med tilfredshed, at både Grønland og EU er indstillet på at forny partnerskabsaftalen for en ny fireårig periode med virkning fra den 1. januar 2025. DFPO og DPPO anerkender, at det umiddelbart synes vanskeligt at udvide aftalen, ikke bare for de arter og bestande, der allerede indgår i den eksisterende aftale, men også at få andre arter indlemmet i aftalen, så den i højere grad afspejler de faktiske fiskerimuligheder og virkeligheden i Nordsøen og Nordatlanten efter, at UK har forladt EU.

I 2021 kunne et samlet dansk fiskerierhverv konstatere, at den eksisterende aftale på ingen måde pegede i EU's retning, endsige bidrog til at løse nogle af de udfordringer, som aftalen med Grønland kan bidrage til at løse med andre tredjelande, som EU indgår fiskeriaftaler med. Her tænkes ikke mindst på aftalen mellem EU og Norge. Danmarks Fiskeriforening og Danmarks Pelagiske Producentorganisation har stor forståelse for, at man i Grønland ønsker at udvikle fiskerierhvervet og øge fiskerikapaciteten. Men en bilateral aftale burde også afspejle en fælles balance, som tager hensyn til begge parter's behov for at finde et niveau, som gør aftalen attraktiv. DFPO og DPPO finder ikke, at det har været tilfældet med nugældende aftale, som i for høj grad ensidigt tager hensyn til det grønlandske fiskerierhverv.

Det er skuffende, at det endnu ikke er lykkedes at få en højere kvote på rejer i både Vest- og Østgrønland. Ikke mindst i lyset af, at grønlandske fiskere ikke opfisker hele kvoten, ligesom man tilsyneladende bevidst går efter at fiske andre arter for blot at overføre den resterende mængde rejer til næste år. Det forhold, at man i Grønland har 100 pct. fleks på både rejer og hellefisk strider fundamentalt imod de principper, som gælder for EU's fiskere, og giver Grønland en urimelig mulighed for at hævde, at der ikke er overskudsmængder af rejer i aftalen.

DFPO og DPPO vurderer endvidere, at lodde er et vigtigt element og derfor fortsat skal indgå i aftalen, selvom det synes tvivlsomt om aftalen kan omsættes til et egentligt fiskeri, når 25.000 tons forlods er afsat til grønlandske fiskere, ligesom lodde traditionelt også har indgået i fiskeriaftalen med Norge. Hvis loddefiskeriet skal være rentabelt, bliver man nødt til at afsætte mængder, der afspejler en reel fiskerimulighed. Endvidere skal referencepriserne afspejle de reelle priser i markedet. Når det gælder lodde, er det også vigtigt at sikre, at aftalen på ingen måde må skabe forhindringer for EU-flådens mulige fremtidige adgang til andre kyststaters farvande.

DFPO og DPPO finder også at makrel bør indgå i aftalen. Håbet om en global fordelingsaftale imellem alle kyststater svinder og det bør ikke være en forudsætning for, at EU og Grønland kan indgå en bæredygtig bilateral aftale, der inkluderer makrel.

Det er også vigtigt, at aftalen træder i kraft og har virkning fra den 1. januar 2025, så EU's fiskere har mulighed for at igangsætte fiskeriet når aftalen træder i kraft.

Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det forventes, at der vil være bred opbakning til henstillingen i Rådet.

Regeringens generelle holdning

Regeringen finder, at EU's fiskeripartnerskabsaftale med Grønland er en vigtig aftale både i relation til de fiskerimuligheder, den giver EU's fiskere, og i form af aftalens væsentlige bidrag til EU's fiskeriaftaler i Nordatlanten (primært med Norge), hvor kvoter i grønlandske farvande stilles til rådighed af EU til gengæld for fiskerimuligheder i de pågældende tredjelands farvande. Samarbejde mellem EU og Grønland på fiskeriområdet er også vigtigt i en bredere Nordatlantisk kontekst.

Regeringen støtter særligt, at følgende principper indgår i nye fiskeriprotokoller:

- At der alene må fiskes på et overskud af fiskerimuligheder,
- Forbedrede videnskabelige bestandsvurderinger,
- At parterne for vandrende og stærkt vandrende arter skal følge den regionale videnskabelige rådgivning og forvaltningstiltag vedtaget i de regionale fiskeriforvaltningsorganisationer,
- Styrket kontrol, herunder fremme af regionalt samarbejde,
- Krav til overholdelse af menneskerettigheder og demokratisk udvikling, herunder fremme af opbygning af høringsprocesser,
- Størst mulig sikkerhed for, at EU's midler anvendes til de formål, som er opstillet i aftalerne, og
- Størst mulig åbenhed i forbindelse med aftalens indgåelse og evaluering.

Regeringen finder endvidere, at EU-fartøjers eksterne fiskeriaktiviteter bør forvaltes og kontrolleres efter samme standard som inden for EU-farvande, herunder at EU's fiskeriaftaler påviseligt skal understøtte en social og miljømæssigt bæredygtig udvikling.

Det er vigtigt, at den nye fiskeriprotokol til fiskeripartnerskabsaftalen opfylder de generelle principper om fiskeripartnerskabsaftaler, der fremgår af Rådets konklusioner om fiskeripolitikens eksterne dimension af 19. marts 2012 og er i overensstemmelse med de generelle principper om bæredygtige fiskeripartnerskabsaftaler i forordningen om den fælles fiskeripolitik (grundforordningen). Midlerne fra fiskeripartnerskabsaftalerne bør i den sammenhæng komme lokalbefolkningen til gode. Desuden er det

vigtigt, at der fastsættes en eksklusivitetsklausul, som sikrer, at EU-fartøjer, når der foreligger en fiskeripartnerskabsaftale med et tredjeland, alene kan fiske i det pågældende land inden for rammerne af aftalen og ikke indgå private aftaler om fiskerimuligheder uden for aftalens rammer.

Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.